

РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ СУДІВ В УКРАЇНІ ДО СУДОВОЇ РЕФОРМИ 1864 р. (Історико-правовий аспект)

О. В. Закропивний,
суддя Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, здобувач Академії адвокатури України

Найяскравішим показником правової держави є реальна незалежність судової влади. Проблема незалежності залишається гострою не тільки в нашій країні, до того ж вона стара, як світ. Ще відомий російський правник О. Ф. Коні говорив: «Суддю необхідно відгородити від умов, що дають підстави до розвитку в ньому малодушності і змушеної догідливості. Тут немає жодного зайвого слова» [1, 56] (тут і далі – *пер. авт.*). У правовій демократичній державі діє правило, за яким і сама держава, і об'єднання громадян, і кожна особа повинні співвідносити свої вчинки з правом, але зіткнення їхніх інтересів, різне розуміння права є неминучими, що породжує правові конфлікти.

Прийняття законів представницькими органами, виконання цих законів виконавчою владою самі по собі не можуть запобігти таким конфліктам та забезпечити неухильне дотримання права всіма його суб'єктами, тобто забезпечити правопорядок. Це завдання виконують суди – незалежна гілка державної влади, що своїми специфічними засобами і спеціальним апаратом захищає право та свободи людей, утверджує законність і справедливість. Правильне розуміння співвідношення права і судів досить точно виражено принципом, що існує у Великобританії: «Право там, де засоби його захисту» (*ubi jus ubi remedium*).

Найважливіше завдання державної влади – охорона прав і свобод людини – вимагає демократизації судового процесу, його відкритості, публічності, практичного втілення в життя права громадян на судове оскарження дій посадових осіб. Судова влада набуває справді універсального характеру, оскільки стає учасником здійснення усіх функцій держави, і водночас вона є незалежною щодо інших ланок державної влади. Правова держава своїм вістрям спрямована в бік виконавчої влади, від якої виходить головна загроза правам і свободам особи. Ця загроза врівноважується законодавчою владою, що приймає демократичні закони, а також судами, які, застосовуючи право, власне кажучи, контролюють виконавчу владу. Таким чином, незалежна судова влада стає серцевиною правової держави, головною гарантією прав і свобод людини.

Процес фундаментального оновлення судової системи, її демократизації почався в Україні у 90-х роках минулого століття. Зі знаряддя репресій і додатку правлячої бюрократії суд поступово перетворюється в інструмент захисту прав людини – найважливішого інституту правової держави.

Однак судочинство в Україні має багатотисячолітню історію становлення та розвитку, а його виток став історичний період розпаду первіснообщинного ладу та зародження ранньофеодальної давньоруської державності, що припадає на кінець IX ст., коли об'єдналися два великі слов'янські політичні центри – Київський та Новгородський. Результатом такого об'єднання стало виникнення на тогочасних теренах Європи держави Русі з центром у Києві [2, 96–107]. Дослідженню цього процесу присвячено багато наукових праць. Це, зокрема, роботи М. В. Гримич, І. М. Грозовського, М. М. Жовтобрюха, М. М. Карамзіна, Б. О. Рибаківа, М. С. Грушевського та ін.

Аналіз порядку здійснення судочинства, що існував у Русі, зокрема і за статтями Руської Правди, викладений у багатьох наукових працях

У статті відображено становлення і розвиток організації судових органів на теренах сучасної України за принципом територіальності у період до проведення у Росії судової реформи 1864 року. Доведено, що створення судів, як правило, здійснювалося за бажанням верхньої влади, територіальна організація судової системи до середини XIX ст. значною мірою пов'язувалася з адміністративним поділом України, а сам поділ здійснювався не з метою наближення судових органів до населення, а для полегшення адміністрування залежних територій.

Ключові слова: організація судових органів, принцип територіальності, адміністративний поділ

ще дореволюційного періоду. Доведено, що в Русі суд як суб'єкт процесу не був відокремлений від адміністрації. З цього приводу російський вчений-дослідник М. О. Чельцов-Бебутов, провівши порівняння та зіставлення норм договорів Русі з Візантією і літописні свідчення, дійшов висновку, що «у X (а можливо і в IX) столітті вже існував суд як державний орган. Він не був, звичайно, відокремлений від адміністративних органів» [3, 627].

Судові функції здійснював перш за все сам великий київський князь. Російський учений М. Ф. Владимірський-Буданов у своїх дослідженнях засвідчив, що «князю вручалася вся державна влада управління і суду» [4, 68]. На те, що князь у Русі судив особисто, звертав увагу і П. І. Числов. Як правило, княжий суд здійснювався на княжому дворі у столиці князівства або в інших містах держави, в яких зупинявся князь. Якщо у справі однією стороною був феодал, то вона розглядалась виключно князем. До юрисдикції княжого суду належало все населення, за винятком «церковних людей». Оскільки княжа влада поширювалася на всі території, що входили до князівства, можна стверджувати, що князівський суд діяв на всій території князівства [5, 180].

Цілком зрозуміло, що сам князь не міг керувати та здійснювати судові функції особисто на таких великих територіях. Частина своїх повноважень, у тому числі судових, він передавав посадникам, волостелям, тіунам, про що говориться в Руській Правді. Підтвердження цьому ми знаходимо у праці професора І. Д. Беляєва, який стверджував, що це був суд або самого великого київського князя, або поставлених ним суддів – княжих мужів, тіунів або намісників [6, 52]. Розглядаючи справи за скаргами зацікавлених осіб, вони керувалися нормами «Закону Руського» та усного звичаєвого права. Крім того, в Русі функціонували вотчинний суд, а також обштинний суд, що поширювали свою дію відповідно на общину чи вотчину [7, 130].

У зв'язку із запровадженням на Русі християнства судовими повноваженнями була наділена і церква, що розглядала справи, до яких були причетні «церковні люди», а також справи про злочини у сфері шлюбних і сімейних відносин. За твердженням В. В. Сердюка, церковні суди існували при єпископствах і перебували під значним впливом єпископів. Юрисдикція цих судів поширювалася на духовенство – священників, монахів і «церковних людей» (родичів священників, церковну обслугу і осіб, які перебували під опікою церкви). Духовенство та «церковні люди» в усіх справах були підсудні тільки церковному суду, однак якщо злочин проти церкви вчинила світська особа, то справа розглядалася на спільному засіданні за обов'язкової участі князя та єпископа. Крім того, до юрисдикції церковного суду належали справи про злочини проти віри, предметів релігійного культу, моралі тощо [8, 12]. Головним джерелом права для вказаних судів були князівські церковні статuti та Номоканон,

до складу якого внаслідок рецепції норм візантійського права увійшли постанови і правила апостолів, отців Церкви та вселенських соборів, а також закони візантійських імператорів у церковних справах.

Порядок розгляду конфліктів, які виникали, регулювався нормами Руської Правди – визначної пам'ятки права давньоруської держави, відомої у трьох редакціях: Коротка Правда, Просторова Правда і Скорочена Правда. Коротка Правда, яка складається з Правди Ярослава і Правди Ярославичів, як єдиний збірник права, на думку вчених, виникла у кінці XI ст., або на початку XII ст. Просторова Правда – звід відносно розвинутого феодального права – побудована на тексті Короткої Правди і Статуту Володимира Мономаха. Її створення як єдиного збірника права більшість дослідників відносить до першої чверті XII ст. [9, 42]. На думку професора В. Т. Маляренка, остаточне місце і час складання Просторової Правди донині все ще наукою не з'ясовані [10, 58].

Російський вчений О. М. Філіппов стверджує, що із 43 статей Короткої Правди тільки три стосувалися цивільного права. Стосовно інших її норм, то «величезна більшість їх, а саме не менше тридцяти, належать до кримінального права, решта – до судового процесу». За його ж підрахунками, у Просторовій Правді (за Карамзинським списком) із 135 статей тільки 28 статей «стосувалися права процесуального». Таке збільшення кількості статей Просторової Правди про судочинство О. М. Філіппов пов'язував зі «зростанням судової влади і її органів» [11, 110].

У 30-х роках XII ст. Русь вступила в період феодальної роздробленості і на її території утворилося півтора десятки порівняно самостійних князівств. Результатом такого розпаду земель східних слов'ян на «городові області» стало те, що в кожному місті владу очолили князі та віча, які фактично ставали джерелами судочинства, а в південно-західній частині – в українських землях – подальше державотворення та судочинство здійснювалося в межах Київського, Чернігівського, Переяславського, Волинського та Галицького (згодом Галицько-Волинського) князівств.

У період феодальної роздробленості (XII ст. – середина XIV ст.) в українських князівствах функціонувала практично та ж судова система, що склалася за доби Русі. Скажімо, у Галицько-Волинському князівстві суд не був відокремлений від адміністрації. Діяли світські і церковні суди. Найвищу судову владу здійснювали князі і рада бояр. На місцях право судити належало воеводам та волостелям. Однак судові повноваження мали й посадники, яких князь посилав у міста [12, 128]. Зазначені суб'єкти судового процесу в Галицько-Волинському князівстві, як і в інших українських князівствах, керувалися при здійсненні судочинства процесуальними нормами Руської Правди.

У результаті експансії Литви в середині XIV ст.

більшість українських земель була приєднана до складу Великого князівства Литовського, Руського та Жемантійського (офіційна назва держави). У 1387 р. українські (галицькі) землі були остаточно захоплені Польщею. Трохи раніше Закарпаття опинилося під владою Угорщини, а Буковиною заволоділо Молдавське князівство. Приєднання українських земель до складу сусідніх держав вкрай негативно вплинуло як на долю української державності – вона була ліквідована, так і на судову систему. Захоплення і утримання значної частини українських земель польсько-литовськими феодалами поступово зумовили кардинальні зміни у судовій організації України. Вже з кінця XIV ст. основи судової організації зазнали численних змін.

За твердженням Н. Д. Полонської-Василенко, мережа судів, як суб'єктів судового процесу, стала надзвичайно розгалуженою. Дослідниця вирізняє три етапи в організації судів та розвитку правової системи на українських землях за доби Великого князівства Литовського. Перший етап становить історичний період із часу захоплення території руських князівств у середині XIV ст. до укладення між Литвою і Польщею в 1385 р. Кревської унії. Для цього періоду є властивим подальше панування місцевого права в усіх сферах життя, наявність незначних змін в організації та компетенції судових органів, а також виникнення суду великого князя над підлеглими йому князями. Другий етап (1385 – 1566 рр.) характеризується проникненням на територію сучасної України магдебурзького і польського права та створенням великим князем нової системи державних судів. Третій етап розвитку судівництва доби Литовсько-Руської держави пов'язаний із прийняттям II Литовського статуту (1566 р.) і охоплює історичний період часу до остаточного розпаду Речі Посполитої в кінці XVIII ст. [13, 250–253].

Відповідно до Литовського статуту 1566 р. територіально князівство Литовське було поділено на староства і повіти. У кожному повіті передбачалося створення трьох судів – земського, гродського, підкоморського, а апеляційною інстанцією для всіх повітових судів був великий князь литовський.

У середині XVI ст. було проведено судову реформу. На Більському сеймі (1564 р.) магнатів і шляхту було позбавлено права чинити суд. Великий князь створив у кожному з повітів, на які було розділено Велике князівство Литовське, земський, гродський і підкоморський суди. Кримінальні справи розглядалися у гродських судах. У містах, де діяло магдебурзьке право, судові справи розглядалися судовою колегією, яка складалася з війта і лавників, юрисдикція яких поширювалася на міщан. Подальшого розвитку набули церковні суди, почали діяти церковні духовні та доменальні суди. Як зауважила польська дослідниця Т. Сероцькі, необхідність запровадження судової реформи була спричинена зменшенням кількості апеляційних справ, які розглядалися

Великим князем литовським, оскільки він у 1501 р. одночасно отримав і титул короля польського [14, 264–271].

З другої половини XIV ст. і до першої половини XVI ст. суди, які функціонували на українських землях, що перебували у складі Великого князівства Литовського, керувалися при розгляді і вирішенні справ нормами звичаєвого права, Руської Правди, а згодом великокнязівським законодавством – першим збірником литовського кримінального і кримінально-процесуального права – Судебником Казимира IV 1468 р., а також збірниками магдебурзького права, статутами.

Проте в кінці того періоду найбільш докладно питання судочинства вирішувалися Статутом Великого князівства Литовського 1529 р. Серед 13 розділів, на які поділявся цей Статут, окремий розділ (VI) був присвячений організації суду і судового процесу [15, 69–83]. У 1566 р. була прийнята нова редакція Статуту, в якій було унормовано судочинство тієї пори.

Автори першої в Україні сучасної колективної монографії, присвяченої суду і судочинству в українських землях у XIV–XVI ст., на підставі дослідження законодавчих актів тих часів та широкого кола інших джерел, дійшли висновку, що саме тоді судова влада поступово почала відокремлюватися від влади адміністративної, розпочався процес формування інституту професійних суддів та гарантій їхньої безпеки, почалося відокремлення карного процесу від цивільного та було зроблено спробу розмежування компетенції суду за колом справ, на передній план вийшло не одержання судової платні, а здійснення правосуддя, було введено обов'язкове попереднє слідство в кримінальних справах, а збір доказів та проведення слідства перетворилися на невід'ємний обов'язок посадових осіб, а не сторін справи. Все це стало важливим кроком в наведенні порядку в судочинстві і позитивно впливало на подальший розвиток процесуального права.

Надзвичайно тяжким і трагічним для України стало утворення після Люблінської унії (1569 р.) держави Речі Посполитої. В українських землях, що ввійшли тоді до складу Польщі, була уведена польська судова система, однак судочинство здійснювалось відповідно до Литовського статуту 1566 р.

У 1578 р. на вимогу української шляхти Вальним сеймом у Варшаві був створений Луцький трибунал – суд апеляційної інстанції для Брацлавського, Волинського і Київського воєводств. Трибунал складався з 13 суддів (депутатів), обраних на один рік із шляхти на воєводських сеймиках. Судочинство провадилося українською мовою. До його компетенції належав розгляд скарг на рішення і вироки земських, гродських та підкоморських судів. Однак на вимогу польської шляхти і католицького духовництва Луцький трибунал у 1589 р. було приєднано до Трибуналу Коронного, який з того часу почав розглядати справи також і українських воєводств [16, 33–38].

Після прийняття у 1588 р. III Литовський статут став основним судовим документом в усіх українських землях і діяв там як найавторитетніше джерело права протягом тривалого часу. Відповідно до приписів артикулу 9 розділу XIV Литовського статуту 1588 р. було утворено, зокрема, копні суди (суд громади), діяльність яких здійснювалася в українських землях за часів їх перебування у складі Литви і Польщі. За своїми функціями і самостійністю вони були прирівняні до інших урядових судів.

Крім зазначених вище законодавчих актів, у деяких місцевостях українських земель, де існували поселення вірмен – вірменські колонії, чинними були норми вірменського права. У 1356 р. король Казимир надав вірменським поселенням судове самоврядування, зокрема вони мали свій суд у містах Львові, Кам'янці-Подільському, Язлівці, Бучачі, Підгайцях, Могилеві-Подільському, Рашкові та ін. При здійсненні правосуддя вірменські суди керувалися спершу нормами матеріального і процесуального права Судебника Мхітара Гоша, а згодом затвердженого в 1519 р. Сигізмундом I «Статуту польських вірмен», або Вірменського статуту (*Statuta Juris Armenici*, як його називають в історико-правовій літературі). Більш ретельно процесуальні питання були описані в складеному у першій половині XVI ст. «Порядку судів і справ вірменського права», який, на думку професора В. С. Кульчицького, був свого роду юридичним посібником для суддів при здійсненні ними судочинства [17, 272]. Так само й І. Й. Бойко вважає «Порядок судів і справ вірменського права» своєрідним вірменським процесуальним кодексом, хоча цей історичний документ так і не дістав державного затвердження [18, 78].

Отже, в період перебування українських земель під владою Литви і Польщі функціонувала розгалужена система різноманітних судових органів, які при здійсненні судочинства використовували норми звичаєвого права та спиралась на відповідні законодавчі акти.

Необхідно звернути увагу на формування в ті часи військово-політичного козацького утворення – Запорозької Січі, яка мала свою оригінальну судову систему. Запорозька Січ була зародком української національної держави, продовженням національної традиції українського народу [19, 7]. Виникла Запорозька Січ внаслідок стихійної колонізації земель Середнього і Нижнього Подніпров'я в середині XVI ст. Тут поступово склалася така судова система, в якій організаційно суд не був відокремлений від адміністрації. Нерідко вищою судовою інстанцією виступав найвищий орган козацької громади – загальна козацька рада. Правом виконувати судові функції наділялися представники козацької старшини, тобто кошовий отаман, військовий суддя. На місцях діяли паланкові і курінні суди. Судочинство здійснювалося згідно з нормами звичаєвого права.

З плином часу Запорозька Січ перетворилася на Українську козацьку Республіку, поштовхом до

утворення якої стала визвольна війна українського народу 1648–1654 рр. під керівництвом Б. Хмельницького. Територія, на яку поширювалася влада гетьмана, дістала назву Гетьманщини. Судова система і судочинство, які діяли на цій території, проіснували протягом багатьох десятиліть після підписання Переяславських угод у 1654 р. У цей період судові повноваження мали гетьман, рада старшин, рада генеральної старшини, генеральна військова канцелярія, генеральний військовий суд, полкові суди, сотенні суди, сільські суди, а також діяли і міські суди [20, 10].

У 1763 р. гетьманом К. Розумовським була здійснена судова реформа, яка передбачала нову систему загальних судів: земські, городські, підкоморські суди, а також генеральний військовий суд. Кримінальні справи розглядали і вирішували городські суди, які діяли у кожному полковому місті і на які були перетворені колишні полкові суди. Судова реформа К. Розумовського оцінюється в історико-правовій літературі неоднозначно. На думку професора П. П. Музиченка, судова реформа 1760–1763 рр. «мала позитивне значення, бо вона відділила судову владу від адміністративної. З іншого боку, вона повертала судову систему на 150 років назад і передбачала дію Статуту 1588 року» [21, 239].

На систему судів, запроваджену реформою К. Розумовського, та ті судові порядки, що існували в Україні перед національно-визвольною війною 1648–1654 рр. і діяли на основі Литовського статуту 1588 р., звертають увагу й інші науковці [22, 288]. Впроваджена К. Розумовським судова система діяла до ліквідації внутрішньої автономії України і запровадження в Лівобережній Україні російського адміністративного губернського устрою. В судочинстві почали застосовуватися російські правові акти, серед яких велике значення мав іменний указ російського царя Петра I від 5 листопада 1723 р. «Про форму суду».

З другої половини 90-х років XVIII ст. російський уряд здійснив певні зміни в адміністративному поділі України. Починаючи з 1803 р. в Україні вже існували Волинська, Київська, Подільська, Полтавська, Слобідсько-Українська (з 1835 р. – Харківська), Таврійська, Херсонська, Чернігівська губернії, територія яких поділялася на повіти (винятком була територія Кримського півострова). Територіальна організація судової системи у той час значною мірою була пов'язана з адміністративним поділом України.

Вже на початку XIX ст. у Слобідсько-Українській, Херсонській, Катеринославській та Таврійській губерніях судову систему було приведено у відповідність із судовою організацією, що функціонувала у губерніях центральної Росії. В той самий час у Правобережній Україні до 1830 р. продовжувала діяти система польських судів, яка була ліквідована згідно з царським указом 30 жовтня 1831 р. «О присвоении всем присутственным местам и должностным лицам в западных губерниях тех наименований, какие

существуют в Великороссийских губерниях». Из прийняттям зазначеного царського указу на території України почала функціонувати єдина судова система на російський кшталт.

Отже, проведені дослідження дає підстави для висновку про те, що для процесу становлення і розвитку організації судових органів за принципом територіальності характерними були такі риси:

- 1) створення судів, як правило, відбувалося за бажанням верхньої влади (князя, гетьмана,

царя, імператора) з поширенням їх територіальної юрисдикції на всю територію держави;

- 2) територіальна організація судової системи до середини XIX ст. значною мірою була пов'язана з адміністративним поділом України;
- 3) адміністративний поділ здійснювався владою не з метою наближення судових органів до населення, а для полегшення адміністрування відповідних територій.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Кони А. Ф. Избранные произведения : Статьи и Заметки; Судебные речи; Воспоминания / Сост. А. Б. Амелин. – М. : Госюриздат, 1956. – 596 с.
2. Шип Н. А. Дискусія про термін «Русь» / Н. А. Шип // Український історичний журнал. – 2002. – № 6. – С. 92–107.
3. Чельцов-Бебутов М. А. Курс уголовно-процессуального права : очерки по истории суда и уголовного процесса в рабовладельческих, феодальных и буржуазных государствах / М. А. Чельцов-Бебутов. – СПб. : Равена ; Альфа, 1995. – 846 с. – (Курс уголовного процесса).
4. Владимирский-Буданов М. Ф. Обзор истории русского права / М. Ф. Владимирский-Буданов. – Ростов-на-Дону : Феникс, 1995. – 640 с.
5. Числов П. И. Курс истории русского права / П. И. Числов – М. : Печатня А. Снегиревой, 1914. – 366 с.
6. Беляев И. Д. Лекции по истории русского законодательства / И. Д. Беляев ; II издание. – М. : Типография А. А. Карцева, 1888. – 588 с.
7. Будзилович І. Особливості розвитку державності, права і функцій церкви у Київській Русі (аналітичний нарис) / І. Будзилович // Право України. – 1999. – № 1. – С. 130.
8. Сердюк В. В. Верховний Суд України: витоки, сучасність, перспективи : монографія / В. В. Сердюк. – К. : Істина, 2008. – 304 с.
9. Российское законодательство X-XX веков. : в 9 т. / под общ. ред. О. И. Чистякова. – М. : Юрид. лит., 1984. – Т. 1. Законодательство Древней Руси. – 432 с.
10. Малярєнко В. Т. Реформування кримінального процесу України в контексті європейських стандартів. Теорія, історія і практика : монографія / В. Т. Малярєнко. – К. : Ін Юре, 2004. – 544 с.
11. Филиппов А. Н. Учебник истории русского права / А. Н. Филиппов. – Юрьев: Печатано в типографии К. Матиссена, 1914. – 588 с.
12. Софроненко К. А. Общественно-политический строй и право Галицко-Волынской Руси XI-XIII вв. / К. А. Софроненко. – М. : Госюриздат, 1955.
13. Полонська-Василенко Н. Д. Історія України / Н. Д. Полонська-Василенко. – К. : Либідь, 1995. – Т. 1. – 588 с.
14. Sierocki T. Polonica w Archiwum Instytutu Historii Partii KC KPU w Kijowie / T. Sierocki // Z Pola Walki. – 1965. – № 4. – S. 264–271.
15. Статут Великого князства Литовського 1529 года / под ред. академика К. И. Яблонска. – Минск : Изд-во Академии наук БССР, 1960. – 254 с.
16. Попов Г. Луцький трибунал 1578 р. / Г. Попов. – К., 1925. – 48 с. – (Праці Комісії для вивчення історії західно-руського та українського права). – С. 33-38.
17. Кульчицкий В. С. Осуществление правосудия в армянских поселениях в Прикарпатье / В. С. Кульчицкий // Исторические связи и дружба украинского и армянского народов ; вып. III. – Ереван: Изд-во АН Армянской ССР, 1971. – С. 272.
18. Бойко І. Надання судового самоврядування вірменській громаді м. Львова (XIV-XVIII ст.) / І. Бойко // Вісник Академії правових наук України. – 2002. – № 3 (30). – С. 78.
19. Переяславська угода 1654 року: історичні уроки для Українського народу / Аналітичні оцінки Національного інституту стратегічних досліджень. – К. : НІСД, 2004. – 34 с.
20. Сиза Н. П. Кримінальне судочинство України в добу Гетьманщини : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Н. П. Сиза. – Київ, 2002. – 19 с.
21. Музиченко П. П. Історія держави і права України / П. П. Музиченко. – К. : Київ. обл. орг. т-ва «Знання», 2000. – 429 с.
22. Шевчук В. Козацька держава / В. Шевчук. – К. : Абрис, 1995. – 389 с.

Закропівний А. В. Развитие территориальной организации судов в Украине до судебной реформы 1864 года (историко-правовой аспект)

В статье отображены становление и развитие организации судебных органов в пределах современной Украины по принципу территориальности в период до проведения в России судебной реформы 1864 года. Доказано, что создание судов, как правило, осуществлялось по желанию верховной власти, территориальная организация судебной системы до середины XIX ст. в значительной мере была связана с административным делением Украины, а само деление осуществлялось не с целью приближения судебных органов к населению, а для облегчения администрирования зависимых территорий.

Ключевые слова: организация судебных органов, принцип территориальности, административное деление

Zakropywnyi Olexandr. Development of territory organization of judicial bodies in Ukraine before the judicial reform of the year 1864 (history law aspect)

In the article, the arising and development of organization of judicial bodies on the territory of modern Ukraine on principle of territoriality in a period to the conducting in Russia of judicial reform of 1864 is represented. It is proven that creation of courts as a rule, was carried out at will of sovereignty, territorial organization of the judicial system to the middle of XIX c. was considerably connected with the administrative division of Ukraine, and a division was carried out not with the purpose of approaching of judicial bodies to the population, but for the facilitation of administration of dependent territories.

Key words: judicial bodies, principle of territoriality, administrative division